

Tal Mona Sahlin Almedalen 080708

Applåden hoppas jag understryker vårt tack till Henrik Schyffert, jag har aldrig varit med om en sån introduktion förut. Det var fantastiskt.

Det är väldigt roligt att vara tillbaka. Det är andra gången jag talar i Almedalen, och det är snart ett och ett halvt år som jag varit partiordförande. Jag hade önskat så, Åke, att när jag kom hit skulle jag också kunna inviga ett centrum för vindbruk här på Gotland, som vi socialdemokrater ville. Nu sjabblade regeringen bort det också, men jag lovar dig – vinner vi valet så kommer jag tillbaka och så inviger vi tillsammans ett centrum för vindbruk för det är klart att det ska ligga på Gotland.

Ikväll tänkte jag tala om jobb, om ekonomi, om rättvisa, om välfärd och om internationell solidaritet. Men jag tänkte också framföra en hel del kritik. Ibland får jag kritik för att jag kritiserar borgarna, men jag ska fortsätta att vara oppositionsledare i två år till och den här regeringen behöver opposition. Nej, det är fel – den här regeringen borde vara i opposition. Det är det debatten ska handla om nu.

Jag vill lämna tre besked här i kväll också. Ett om FRA-lagen, ett om insatser för att hjälpa människor tillbaka i arbete och ett hur det blir med fastighetsskatten.

Låt mig börja med det sista, och låt mig vara tydlig. Vi socialdemokrater tänker inte höja fastighetsskatten för vanliga villaägare. Däremot är det rimligt att de som bor i de största och dyraste husen betalar mer i skatt än de vanliga löntagare som bor i radhus. Därför, om vi vinner valet, kommer vi att höja skatten med en procent på de villor som är taxerade till mer än fem miljoner kronor. Det tycker vi är rättvisa.

Och vi vill också införa en begränsningsregel som gäller för alla, den här regeringen har infört en begränsningsregel bara för pensionärer. Riktigt, men vi vill också att den omfattar löntagare. Ingen ska behöva betala mer än fyra procent av sin inkomst i fastighetsskatt, och det sänker skatten för människor med låga inkomster. Det är också så att den retroaktiva skatten som finns på beviljade uppskov, som de borgerliga infört, är fel och omoralisk. Och när vi hittar en rimlig finansiering så tar vi bort den. Familjer i hus och bostadsrätter har nog med oro över stigande bostadsräntor och matpriser. Vid sidan av det här vill vi att det ska löna sig att investera klimatsmart också när man bor. Vi vill införa en klimatbonus för de som byter till klimatsmartare lösning än man har i dag. Sammanfattningsvis: Det blir ingen skattechock med socialdemokraterna vid makten. Skattechocken fortsätter regeringen stå för med sina orättvisa skattesänkningar. Om det ska valdebatten handla om nästa val också.

Men orättvisor handlar ofta om klass, men lika ofta om kön. Kvinnorna förlorar på den borgerliga regeringens politik. I budget efter budget har det bara blivit tydligare. Varför? Nån bättre förklaring har vi inte fått av Fredrik Reinfeldt än den han gav till miljöpartiets Maria Wetterstrand i riksdagen. Hon frågade Reinfeldt: Varför drabbas kvinnor konsekvent av er ekonomiska politik. Då svarade Reinfeldt fascinerande: Det är inte för att de är kvinnor, det är för att de jobbar mindre, tjänar mindre och äger mindre. Det är därför de drabbas av regeringens politik.

Ja, precis så är det. Och politik är till för att förändra de villkoren. Ska orättvisorna minska i Sverige gäller inte det bara arbetets söner, nu måste det handla om arbetets

döttrar också. De finns, de är många, de har... Arbetets döttrar har både hästsvans och bh – och jag tänker inte på Anders Borg. De finns också, och de är med i socialdemokratins framtidspolitik.

Men det skulle behövas helt andra löften från de borgerliga här i Almedalen, och kanske några löften som faktiskt hålls. Gång på gång så säger de en sak och gör något helt annat. De sa jobb, inte bidrag, men nu ökar socialbidragen i hälften av landets kommuner och nu kommer vårdnadsbidraget, ett bidrag som i stället skickar hem folk från jobben, eller som vi brukar säga: Bidrag för vård av frisk man i hemmet. Det är inte framtidens politik. De sa fler jobb, och hade en stark konjunktur i ryggen. Nu blir prognoserna bara sämre. För nästa år räknar Konjunkturinstitutet med bara 10 000 nya jobb, Riksbanken räknar med minskad sysselsättning och Arbetsförmedlingen med ökad arbetslöshet.

Mina vänner, om 153 000 nya jobb under vårt senaste regeringsår var ett misslyckande, som de kallar det, vad ska man kalla det här? Finansminister Anders Borg sa när han tillträdde att det tar två år innan regeringens politik ger resultat. Ja, nu är vi där. Det har gått två år. De tillträdde med vad Dagens Industri kallade ”ett gyllene läge”. Efter två år är det de försuttna chansernas politik och utvecklingen har vänt. Nu sänder lågkonjunktur, borgerliga orättvisor pessimistiska vindar över svenska hushåll och företag. Och applåderna uteblir. Pensionärer, fackförbund, ansvariga i vård och omsorg, villaägare, hyresgäster, småföretagen – finns det några som är nöjda med den politik som finns i dag? Mer än Fredrik Reinfeldt förstås. Han fortsätter att beskriva sig själv som ”den bäste skepparen på skutan” – det var så han sa i riksdagen.

Om mig säger Fredrik Reinfeldt nu, och det här är så förolämpande: ”Mona Sahlin har haft som livsidé att hålla sig undan från den ekonomiska politiken”.

Om jag har haft nån livsidé så är det att kämpa för rättvisa och för människovärde.

Jag vet inte hur det går till i borgerliga regeringar, men i socialdemokratiska regeringar vet alla statsråd att om det är något som är viktigt för att kunna öka rättvisan så är det den ekonomiska politiken. När jag var ny minister 1990 fick jag ta ansvar för lönestopp och strejkstopp för att hejda inflationen, var fanns Fredrik Reinfeldt då? Han kanske satt och skrev på sin bok om det sovande folket. Och 1992 när budgetunderskottet skenade, räntan nådde 500 procent, medan den moderatledda regeringen åt kräftor på Harpsund, då fick jag, Allan Larsson och Ingvar Carlsson sätta oss med dåvarande finansminister Ann Wibble och ta fram besparingar för att rädda svensk ekonomi. Var fanns Fredrik Reinfeldt då? Han bråkade om ordförandeposten i moderata ungdomsförbundet. Efter mer än tio år som statsråd har jag en erfarenhet som Fredrik Reinfeldt inte har. Och vad säger den mig? Jo, kompromissa aldrig med svensk ekonomi, för det är att kompromissa med rättvisan och jag är beredd att ta strid om svensk ekonomi. Och inte bara det, jag är beredd att leda en ny regering. En regering som har som livsidé att minska klyftorna och att stötta, inte sparka, på dem som behöver politiken som mest. En regering som vet att framgång kräver rättvisa. Det ska vi hjälpas åt med inför valet 2010.

När det sen gäller FRA-frågan så har den närmast haft proportionen av myteri mot den där självgoode skepparen. Han som basunerade ut att folk inte begriper. Men Reinfeldts problem är nog det motsatta, att folk begriper. Och det är det som är det allvarliga. Det är farligt om inte beslut diskuteras och motiveras i offentlig debatt, det är farligt om

ledarskapet inte tar till sig och förstår kritik och oro. Då faller respekten för vårt demokratiska system, den politiska demokrati som allt detta handlar om. Då bli misstron som FRA-debatten skapat ett hot i sig mot säkerheten. Därför vill vi socialdemokrater riva upp FRA-lagen om vi vinner valet. Då börjar vi om från början med en parlamentarisk utredning med öppenhet och insyn och tid för debatt. Då kan vi skapa en lag som inte hotar, utan skyddar. Det är mitt andra besked här i dag.

Förstår nån hur moderaterna lyckats med detta fullständiga haveri i försvarspolitiken? Det började också här i Almedalen för ett år sen. Till slut kan man börja tro att det finns en baktanke med allt det här, att det följer en slags logik. Att det är tänkt att se ut som slarv, men i själva verket har ett syfte. Med ett totalt skadeskjutet försvar kan det bara öppna för en sak: ett Nato-medlemskap. Jag hoppas att Fredrik Reinfeldt kan avfärda den misstanken direkt här i Almedalen på fredag. Sverige behöver ett starkt och modernt försvar, men socialdemokratins besked är också detta: aldrig ett Nato-medlemskap.

Moderaternas partisekreterare, herr Schlingmann, har återigen talat ut om den moderata pr-strategin. Så här säger han i tidningen Fokus, som uttryck för sin politiska utgångspunkt. "Vad är det som får en människa att välja en viss påse pytt-i-panna av tre som ligger i frysdisk?" Jaha? Så i dag styrs Sverige av moderater som ser medborgarna som kunder, som ska lockas att köpa. Det förklarar möjligen varför förpackningen verkar vara viktigare för moderaterna än innehållet. Men människor är inte bara kunder, vi är i första hand medborgare. Och demokrati och politik handlar om att skapa nåt tillsammans, om att bygga ett samhälle som ska funka för många. Det kräver debatt, det kräver ideologisk diskussion och det kräver politiker som menar och gör vad de säger. Så att skiljelinjerna blir tydliga och att människosyn och värderingar blir uttalade. Så att välinformerade medborgare, inte desinformerade kunder, kan utöva sin rösträtt. Så vill jag att politiken ska vara. Därför vill jag också förklara hur värderingar, människosyn och politiska förslag hänger ihop för oss socialdemokrater. Och problemet med moderaterna är inte om de kallar sig nya moderater eller gamla moderater, problemet är att de är moderater.

För ett utanförskap, mina vänner, kan aldrig lösas med ett ovanförskap. Så hur löser vi det reella problemet, att många människor inte tar sig in på eller tillbaka till arbetsmarknaden, inte ens när högkonjunkturen varit så stark som nu? Vår politik räckte inte ända fram för att hjälpa många av dem som står allra längst bort från arbetsmarknaden. Vi vet att vi socialdemokrater har en hemläxa att göra efter valförlusten, och den gör vi nu i våra rådslag. Vi förbättrar vår politik, vi vässar våra verktyg. Men vår slutsats, när rehabiliteringen av sjuka inte fungerar, blir aldrig – aldrig – att skapa en utsorteringskedja som den borgerliga regeringen nu röstat igenom. Vår utgångspunkt när människor hamnat i arbetslöshet blir aldrig – aldrig – att neka människor en chans till. Och sen en till. Och alltid en till. Vi vet att det krävs riktade insatser, bättre riktade insatser. Rätt insatser i tid som verkligen funkar för varje enskild människa. I höst kommer vårt program för att människor ska kunna komma tillbaka i arbetet. Och det är mitt tredje besked i dag. Det kommer att innehålla ordentliga drivkrafter så att arbetsmarknadens parter kan ta huvudansvaret för rehabilitering av anställda. Vi tänker oss omställningsavtal, förebyggande insatser med statlig stimulans –

det finns många förslag. Och programmet ska lägga fram en ny organisation för det individuella stöd som krävs för att alla personer som står allra längst bort från arbetsmarknaden ska kunna komma med. Det lägger vi fram i höst. Vi fortsätter att vässa vår jobbpolitik, vi fortsätter att investera brett i utbildning och fortsätter att stärka arbetslinjen. De sa, regeringen, att de skulle sänka trösklarna för de som stod utanför, men vad de gjorde var att de klappade igen dörren rakt i näsan på dem som stod och väntade. Utbildningsinsatserna har skurits ned, de deltidsarbetande får rådet att säga upp sig, annars åker de ut ur a-kassan. En halv miljon människor har lämnat a-kassan för att de inte har råd. I dag står de utan ekonomisk trygghet och nu vänder konjunkturen. Regeringen hänvisar till socialkontoren. Det är ingen arbetslinje, mina vänner, det är en bidragslinje och den tänker vi bekämpa.

Har ni hört hur moderaterna pratar om att ”nu är det välfärdens tur”? Hur ska man tolka det? Är det välfärdens tur att drabbas av nedskärningar? För det är i alla fall effekten av två år med en moderatledd regering. Vad betyder halverad tillväxt, som vi faktiskt sett nu? Det är tiotals miljarder kronor mindre till välfärd. På två år har 15 miljarder kronor försvunnit från kommunsektorn, och det är ute i kommunerna som välfärden ska finansieras. Vårdnadsbidraget drar miljarder bort från förskolan, vår kanske finaste och viktigaste del i välfärdssamhället. Avknoppningar av skolor och vårdcentraler har skickat miljoner av skattebetalarnas välfärdstillgångar rakt ut i privata plånböcker. Svindlande summor rinner idag ut ur välfärden, med statsministerns goda minne. Det kommer att betyda att kvalitén rasar. Det är dags att lämna ideologiska besked om välfärden, och det borde de borgerliga partiledarna prata om här i Almedalen. Fram till dess får vi hålla till godo med de besked vi har.

Och vi har ju till exempel Maud Olofsson. I går stod hon på den här scenen och upprepade att det behövs ett värderingsskifte i Sverige. Från vilka värderingar och till vilka värderingar, undrar jag. Bort från allt vad trygghet och socialdemokrati heter, verkar hon mena. Till vad som helst, verkar hon mena. Bara det ligger riktigt långt åt höger. Och var hamnar vi då, om inte just i ett systemskifte? Välfärden som vi känner den i Sverige är inte en enskild reform eller en enskild verksamhet, det är en samhällsmodell och den som angriper själva fundamentet i vårt samhälle, sammanhållningen och solidariteten – här lovar jag - en av de riktigt stora striderna kommer att stå mellan höger och vänster i valet 2010. Här förnyar vi oss inte en tum.

Om vi funderar lite på själva ordet välfärd... Vad är det som är välfärd? Är det vård, skola, omsorg? Jag känner en del unga som har barn, de pusslar och vab:ar och tar ut föräldrapenning, de lämnar på dagis, går på utvecklingssamtal – många vet hur det är. Jag känner många äldre också, som gått i pension. De bor, de umgås, går till tandläkaren eller går till någon pensionärsorganisation och protesterar mot att regeringen bara sänker skatten för de rika och inte för pensionärer, arbetslösa eller sjuka. Jag känner de som blivit sjuka, de står i kö, läggs in, blir opererade och får ligga kvar några dagar för eftervård, sen åker de hem. Allt det här är välfärd. Det är så det är tänkt. Fast så finns det där ordet som nästan blivit något fult, nämligen bidrag. Det är det fula med bidragen som moderaterna tänkt ställa mot välfärd i valet 2010. De säger sig stå för välfärden, men inte bidragen. Men hur ska den som nyss fått barn ställa sig till den informationen? Eller pensionären? Eller den nyopererade? Är dagisplats välfärd, men inte föräldrapenningen som gör det

möjligt att vänja in barnet på dagis? Är operationen på sjukhus välfärd, men inte den sjukpenning som gör operationen möjlig? Är äldreboendet välfärd, men inte det bostadstillägg som gör det möjligt att bo där? När vi är gamla, när vi är barn eller sjuka, eller när vi är mellan två jobb då kostar vi lite extra för samhället. Men det jämnar ut sig, för alla som jobbar betalar skatt och de gör de flesta av oss under lång, lång tid. Det vi socialdemokrater säger är det här: Välfärden ska hålla hög kvalité och vara för alla. Den ska betalas av var och en efter förmåga och ges åt var och en efter behov. Så vill vi ha välfärden, det är vår ideologi.

Ett annat exempel på det här är Maud Olofsson om att behovspröva barnbidragen. Det finns många som tycker att det låter lite rimligt. Varför ska de rika få barnbidrag att spara på banken? Men om vi tänker efter en liten stund, ska Maud Olofsson stå utanför skolan också och kolla vilka barn som borde betala för att gå in? Ska hon stå på busshållplatsen och bedöma vilka som ska betala för bussen och vilka som får åka gratis? Det blir väldigt, väldigt fel. Lösningen heter ju generell välfärd. Så lite som möjligt inkomstprövat. Den pekar inte ut någon. Alla barn får barnbidrag, och det betalas av alla via skatten, solidariskt efter bärkraft. Och om Maud Olofsson tycker att det är problematiskt att de rika får det bättre, så finns det andra saker hon kan göra. Låt bli att sänka skatten mest för de som är rikast, låt bli att sänka fastighetsskatten för de dyraste villorna. Låt bli att ta bort förmögenhetsskatten, eller om Maud Olofsson verkligen ligger vaken om nätterna och inte kan sova på grund av orättvisornas utbredande i Sverige så finns det en annan sak hon kan göra: Rösta på socialdemokraterna i nästa val.

Kom ihåg en sak, välfärdssamhället finns bara så länge vi vill att det ska finnas. Så länge du och jag försvarar det, så länge vi försvarar dess delar och dess grundläggande idé. Välfärdssamhället byggdes för att öka friheten, tryggheten och rättvisan och det har utvecklats till en modern och framgångsrik samhällsmodell. Nu står välfärden på spel igen. Och det är vi själva, alla Sveriges medborgare och väljare, det är vi som avgör. På oss politiker vilar ansvaret att vara tydliga med våra avsikter, att inte pyssla med falsk marknadsföring. En gång sa Olof Palme att inom politiken måste vi vara aktsamma om orden. Jag ska citera vad han menar med det, för jag tycker att vi behöver höra det nu när moderaterna i flera år lekt med orden som om de inte har något värde alls. Så här sa Olof Palme på partiets kongress 1978:

”I politiken måste vi vara aktsamma om orden. Det är genom orden, genom det vi säger, som vi möter medborgarna. Orden är själva grunden för vår kontakt med människorna. Det som politikerna säger får därför inte vara nånting meningslöst. Orden ska inte bara falla till marken, bli så att säga innehållslösa formler i en spökvärld. Då brister demokratin sönder.”

Så sa Olof Palme, och så sant det är.

Jag var precis i Aten på socialistinternationalens kongress. Mötet där leddes av den grekiske ordföranden som heter Georgios Papandreou och den chilenske generalsekreteraren som heter Luis Ajala. Fascinerande nog kan jag prata svenska med båda dem två, för båda har varit flyktingar i Sverige. En på flykt undan Papadopoulos militärer, den andra på flykt undan Pinochet. Sverige har varit generöst mot dem som sökt skydd, och så ska Sverige också förbli. På den här kongressen fick jag äran att inleda

temat som handlade om fred och säkerhet. Det gjorde jag tillsammans med Palestinas president Abbas, med Iraks president Talabani och den israeliske partiledaren Ehud Barak. Och jag fick chansen att inskräpa det budskap vi har, om hur hållbar fred i Mellanöstern ska vara möjlig, och det är bland annat: Stoppa bosättningarna nu. Det är stoppa nya terrordåd. Hamas måste stoppa raketbeskjutningarna över Gaza. Fredssamtalen måste hållas vid liv. Mellanöstern behöver en tvåstatslösning med Israel och Palestina sida vid sida, som vi och så många andra så länge kämpat för. Men den senaste månadens utveckling och de bortfuskade valen i Zimbabwe är inget annat än en skymf mot demokratin. Mugabes vanstyre har skapat så mycket lidande, hunger, död, förtryck. Med våld, med trakasserier försöker han tysta demokratikämparna. Många av dem är våra vänner. Men det går inte i längden att tysta folkets röst. Mugabes dagar är räknade, eller om ni känner igen citatet: Diktaturens kreatur förlorar alltid till sist. Det kommer Zimbabwes opposition MDC att se till, och de har vårt fulla stöd. Tyvärr tilläts ingen av MDC:s representanter att lämna Zimbabwe för att komma till oss på mötet i Aten. Ett rop på hjälp från deras partisekreterare via mobiltelefon, var det enda som nådde fram. Så fungerar en diktatur.

Och i Bibetsk (?), 75 mil ungefär härifrån Visby, på gränsen mellan Ryssland och Vitryssland, sitter min partiledarkollega Kozulin fortfarande fängslad. Hans brott, det var att samla anhängarna under valnatten, då Lukasjenka än en gång fuskat sig till en ny mandatperiod. Det är dags att våra grannländer på andra sidan Östersjön vädrar ut det gamla förtrycket och så tydliga måste vi vara. Mitt internationella engagemang handlar om det här, om rätten till frihet i Burma, Tibet, Iran, Kurdistan, Kina. Det handlar om rätten till demokratiska partier i Ryssland och det handlar om rätten till abort i Rumänien, som den lilla förtvivlade elvaåriga flicka som fick nej på sin begäran om abort. Det handlar också om henne. Men det handlar också om rätten till frihet från skendränkningar och dödsstraff i USA, om stopp på övergreppen i Guantanamo. Om rätten till ett liv i fred, trygghet och hälsa för till exempel de flickor och kvinnor som utsätts för systematiska våldtäkter som ett led i krig och konflikter. Det handlar också vårt engagemang om. Om man gör anspråk på att vara en stark röst för mänskliga rättigheter och demokrati i världen, då räcker det inte att bara ställa sig i en hundrahövdad kör och försöka sjunga med, då måste man faktiskt våga sjunga solo mot de stora makterna när de kränker mänskliga rättigheter. Det lärde oss Olof Palme.

Men från Reinfeldt och Bildt sjungs inte solo, de vågar knappt ta sig ton. Reinfeldt åkte och träffade president Bush i USA utan att ens knysta om invasionen av Irak, om skendränkningar som förhörsmetod eller om Guantanamo. Vi har en borgerlig regering som mumlar utomlands. Det är oroväckande. Vi däremot är en global rörelse, vi har möjlighet att föra fram Sveriges röst ändå. Och det gör vi, för Sveriges röst i världen behövs – mer än på många år.

Allra sist vill jag prata om den mannen och den bilden. För 40 år sen klev Olof Palme upp på det berömda lastbilsflaket här i Almedalen. Då talade han om den senaste utvecklingen i Tjeckoslovakien. Det är mitt första politiska minne, jag var elva år när Sovjetunionen gick in i Tjeckoslovakien. En liten elvaårig flicka blev dödad den dagen. Henne, och bilden på henne i tidningarna i Sverige, var det som gjorde att jag började tänka. Han talade också den gången, Olof Palme, om de svartas revolt i USA, om ungdomars och arbetarnas revolt i Frankrike. Jag gick så småningom med i Olof Palme

och sen blev jag socialdemokrat efter ett tag. Så var det för min generation med den mannen. Han talade om de här revolterna som ett uttryck för ett upprop mot de demokratiska systemen, inte som ett motstånd mot demokratin i sig, utan för att de demokratiska systemen inte kunde leverera trygghet och rättvisa. Vi känner till den faran också idag och det finns en annan fara med det, den heter Sverigedemokraterna. Det är inte vilket parti som helst. Det finns företrädare i det partiet som till och med använder uttrycket ”rasblandning” som ett hot. Om nånting föds och närs när demokratin inte förmår leva upp till förväntningarna så är det just missnöjespartier. I den jordmån en kan främlingsfientliga krafter växa. Vi socialdemokrater tänker ta den debatten och ta den striden, för vi har ett bättre alternativ. Vi vet vad jobb, rättvisa och välfärd betyder – och vi menar det. Aldrig någonsin gör vi oss beroende av ett parti som Sverigedemokraterna, i någon politisk församling någonstans, någon gång. Aldrig.

Allra, allra sist innan vi avslutar den här kvällen så skulle jag vilja som en värdig påminnelse om de här 40 åren som gått, om det som Olof Palme betytt för vårt parti under så många år, och också en påminnelse om det hopp och det mod som han ingett i så många i min generation så skulle jag vilja be Lisbeth Palme att komma upp på scenen och dela den med mig en liten, liten stund.

Jag ska säga de sista orden för att runda av. Olof Palmes slutsats när han stod här för 40 år sen och talade om revolterna i den tiden, så löd hans budskap så här:

”Av detta lär vi oss att den väsentligaste politiska uppgiften här i landet är att målmedvetet driva en utjämningspolitik”.

Så sa Olof Palme då, och den lärdomen är gammal, mycket äldre än den här traditionen i Almedalen. Hos oss socialdemokrater, hos Lisbeth, hos mig och alla oss som finns här, så är det en grundtes, det är en av våra viktigaste värderingar. Det är själen och det är hjärtat. Frihet, jämlikhet, solidaritet. Tack för att ni har lyssnat.

(slut)